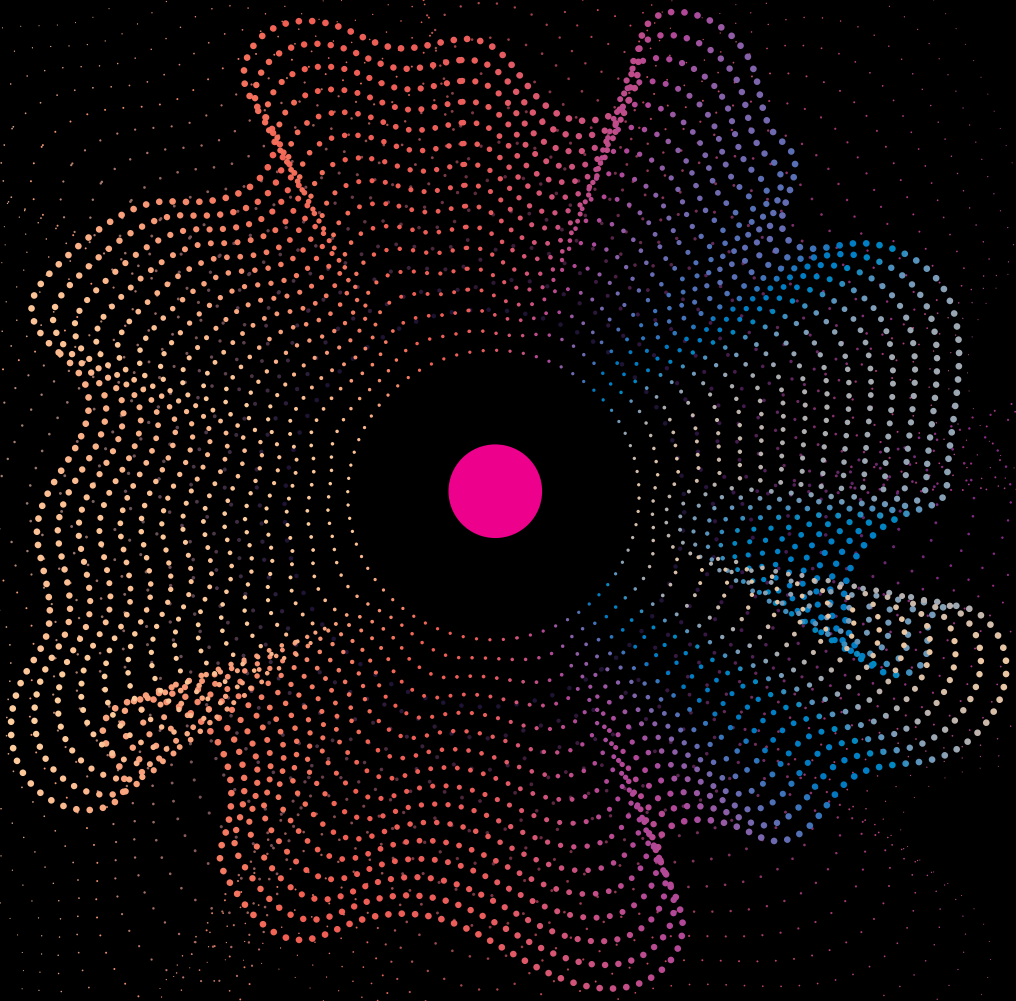

18. hrvatsko–slovenske etnološke paralele
18. vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo

GLAZBA, PLES I DINAMIKA PROMJENA
GLASBA, PLES IN DINAMIKA SPREMEMB

Muzej Međimurja Čakovec
9. – 11. studenoga 2026
9. – 11. november 2026

Izdavači
Hrvatsko etnološko društvo
Slovensko etnološko društvo

Za izdavače
Olga Orlić
Tanja Roženbergar

Programski i organizacijski odbor

Naila Ceribašić (HED)
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Janja Kovač (HED)
Muzej Međimurja Čakovec

Olga Orlić (HED)
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Tanja Roženbergar (SED)
Slovenski etnografski muzej, Ljubljana

Tomaž Simetinger (SED)
Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Urša Šivic (SED)
Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU, Ljubljana

Lektura
Vesna Beader i autori

Dizajn naslovnice i oblikovanje
Next Design

Naklada: 80 komada

ISBN 978-953-8232-35-0

Ovu publikaciju financijski su poduprli:
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, Muzej Međimurja Čakovec

MUZEJ MEĐIMURJA ČAKOVEC

hrvatsko etnološko društvo
croatian ethnological society

SLOVENSKO Etnološko DRUŠTVO

PROGRAM

18. hrvatsko-slovenske etnološke paralele

18. vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo

Glazba, ples i dinamika promjena
Glasba, ples in dinamika sprememb

9. – 11. studenoga 2026.
9. – 11. november 2026.

Mjesto održavanja
Muzej Međimurja Čakovec,
Trg Republike 5, Čakovec

Ponedjeljak, 9. studenoga 2026.

9:30 Registracija uz kavu

10:00 – 10:30 Otvorenje skupa

Pozdravni govori organizatora i domaćina
Olga Orlić: pozdravni govor predsjednice Hrvatskog etnološkog društva
Tanja Roženbergar: pozdravni govor predsjednice Slovenskog etnološkog društva

10:30 – 12:00
Sesija 1: Dokumentiranje, istraživanje i predstavljanje glazbe i plesa

Moderatorica: Naila Ceribašić
Janja Kovač: Rad Vinka Žganca na sakupljanju narodnih pjesama unutar i izvan granica Hrvatske
Irena Miholić: Melografska i znanstvena ostavština Vinka Žganca: između arhiva i glazbene prakse
Anja Serec Hodžar: Zbirateljsko delo Franca Kramarja in Franceta Marolta skozi prizmo rokopisnega gradiva v Arhivu Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU

12:00 – 12:30 Stanka za kavu

12:30 – 14:00
Sesija 2: Međuetničke interakcije u glazbi i plesu

Moderator: Tomaž Simetinger
Marijeta Rajković Iveta i Lidija Bajuk: Glazba i ples ponad granica Hrvatske i Slovenije: međuetničke interakcije i dinamika promjena
Jasmina Jurković Petras i Marija Mesarić: Drava nas spaja: međuetničke interakcije u glazbi i plesu na području Podravine i Slavonije
Kristina Štebih, Tomislav Cvrtila i Dejan Buvač: Zlatni cinkuš: glazbena predstava u sinergiji međimurske i židovske glazbe i tradicije

14:00 – 15:00 Ručak (prostorije MMČ)

15:00 – 16:00 Vodstvo po Riznici Međimurja

16:00 – 17:30 Sesija 3: Zajednica, baština i turizam

Moderatorica: Željka Petrović Osmak
Katarina Dimšić: Bećarac kao društveni komentar i suvremeni identitetski marker
Sani Sardelić: Tko glumi, a tko svira? Detalji transformacija plesnih tradicija otoka Korčule
Marjeta Pisk: Glasba, skupnost in dediščina: participativne razsežnosti Škofjeloškega pasijona

19:00 Druženje i koncert (Mamas&Tapas)

Utorak, 10. studenoga 2026.

9:30 – 11:00
Sesija 4: Dokumentiranje, istraživanje i predstavljanje glazbe i plesa

Moderatorica: Irena Miholić
Marko Zubak: Grad pleše: Dokumentiranje zagrebačkih klupskih prostora socijalizma;
Mojca Ramšak: Olfaktorna imaginacija v besedilih Ansambla bratov Avsenik
Sebastjan Weber in Urška Repar: Od veselice do muzeja: dokumentiranje in reprezentacija narodnozabavne glasbe za muzejsko razstavo

11:00 – 11:30 Stanka za kavu

11:30 – 13:30 Sesija 5: Obrađivanje tradicijske glazbe

Moderatorica: Janja Kovač
Urša Šivic: Kanonizacija folklornega gradiva v delu Franceta Marolta
Mojca Kovačič: Kaj je 'pravilna' priredba? Diskurzi avtentičnosti pri prirejanju tradicijske glasbe
Anja Verderber: Polka med salonskim, ljudskim, narodnim in popularnim: klasifikacije in spreminjanje plesnega kanona
Naila Ceribašić: Vinko Žganec, autorskopravna zaštita i obrađivanje narodne glazbe

13:30 – 14:30 Ručak (prostorije MMČ)

14:30 – 16:00
Sesija 6: Dokumentiranje, istraživanje i predstavljanje glazbe i plesa

Moderatorica: Urša Šivic
Nada Bezić: Etnologinja u sjeni – Eva Rudolf, udana Bezić
Rebeka Kunej: Arhiv uprizorjenega: televizijske oddaje Slovenski ljudski plesi
Krunoslav Šokac: Mirko Ramovš, Ansambl LADO i rezijanski plesi

16:00 – 16:30 Stanka za kavu

16:30 – 17:30
Sesija 7: Međuetničke interakcije u glazbi i plesu

Moderatorica: Rebeka Kunej
Marko Galič: *Waiata* in *haka:* moč maorske glasbe in plesa v transmisiji staroselskega znanja, modrosti ter medetničnega prepleta
Joško Ćaleta i Iva Niemčić: Otočna zajednica Lastovo / Lastovski poklad u Australiji: kontinuitet identiteta i transformacija običaja u dijasporskom kontekstu

17:30 Zaključna rasprava

Moderatorice: Tanja Roženbergar i Olga Orlić

18:00 – 18:45
Predstavljanje zbornika radova 16. hrvatsko- slovenskih etnoloških paralela / 16. vzpordnica med hrvaško in slovensko etnologijo "Hrana i piće u kriznim vremenima - prakse proizvodnje, distribucije i konzumacije / Hrane in pijača v času kriza - prakse pridelave, distribucije in uživanja"

Predstavljačice: **Alenka Černelič Krošelj, Željka Petrović Osmak i Olga Orlić**

Srijeda, 11. studenoga 2026.

11:00
Mursko Središće – obilazak Spomen doma rudarstva

12:30
Štrigova – obilazak Crkve svetog Jeronima

13:00
ručak u restoranu „Orient", Štrigova**

14:30
polazak iz Štrigove za Mursku Sobotu

15:30 – 16:30
vodstvo po Pomurskom muzeju (Trubarjev drevored 4, Murska Sobota)

17:00 – 19:00
Svečana dodjela Murkove nagrade, Murkova priznanja i Murkove povelje za postignuća u etnologiji u Sloveniji, koje dodjeljuje Slovensko etnološko društvo uz zakusku

* Na izlet članovi HED–a i SED–a odlaze osobnim automobilima, uz zajednički dogovor o organizaciji prijevoza za sudionike koji su na skup stigli javnim prijevozom.

**Trošak ručka plaćaju sudionici.

PREDGOVOR

Umjesto uvoda – poziv!

Namesto uvoda – vabilo!

Glazba, ples i dinamika promjena

Glasba, ples in dinamika sprememb

Umjesto uvoda – poziv!

Tema ovogodišnjeg skupa potaknuta je obilježavanjem nekoliko važnih obljetnica za grad domaćin, ali i susjedno područje Slovenije. Navršava se 50 godina od smrti Vinka Žganca, jednog od najznačajnijih hrvatskih etnomuzikologa i melografa u Međimurju i Hrvatskoj 20. stoljeća te prvog ravnatelja Instituta za etnologiju i folkloristiku (ondašnjeg Instituta za narodnu umjetnost), 135 godina od rođenja i 75 godina od smrti Franceta Marolta (glazbenika, istraživača i utemeljitelja današnjega Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU) te 130 godina od rođenja Josipa Štolcera Slavenskog, istaknutog skladatelja rođenog u Čakovcu, koji se nadahnjivao motivima tradicijskih pjesama. Promišljanje njihova rada i ostavštine koja se čuva u institucijama u Hrvatskoj i Sloveniji potaknulo je organizaciju skupa koji će problematizirati glazbu, ples i dinamiku promjena sagledane iz perspektive etnoloških, kulturnoantropoloških, muzikoloških i muzeoloških istraživanja. Glazba i ples duboko su utkani u ljudsku svakodnevicu te predstavljaju važna polja kulturne proizvodnje, prijenosa značenja i društvene interakcije. Njihovo proučavanje unutar kulturnoantropoloških i srodnih istraživačkih okvira omogućuje uvide u društvene strukture i dinamiku promjena, kao i u načine na koje se konstruiraju, pregovaraju i preoblikuju pojedinačni i kolektivni identiteti. Kao utjelovljene i situirane prakse, glazba i ples ukazuju na slojevite i kontekstualno uvjetovane načine na koje zajednice artikuliraju pripadnost, održavaju i transformiraju tradiciju te odgovaraju na društvene, političke i ekonomske promjene. U suvremenim globalnim okolnostima oni pružaju osobito plodno analitičko polje za promatranje međuodnosa lokalnih praksi i globalnih utjecaja, kao i napetosti između kontinuiteta i promjena. Pritom je važno naglasiti da glazbu i ples, kao dio nematerijalne kulturne baštine, koju prema usvojenoj UNESCO-voj Konvenciji o zaštiti nematerijalne kulturne baštine iz 2003. godine treba pažljivo pratiti, čuvati i njegovati, razumijemo kao živu praksu. Dokaz tomu jesu i upisi tih elemenata u nacionalne registre nematerijalne kulturne baštine, koji svjedoče o vitalnosti baštine na terenu. Istodobno se u hrvatskoj i slovenskoj glazbenoj i plesnoj kulturi razaznaje kontinuitet u procesima promjene, odnosno moguće je identificirati njihove noseće poticaje, aspekte i/ili nositelje, čime se strukturiraju međusobno prepletene scene glazbe i plesa u lokalnim sredinama, u sustavu folklornog amaterizma, u *revivalu* te na scenama na presjecištu tradicijske i popularne glazbe (npr. narodnozabavna glazba i etno glazba). Tomu treba pridodati i preuzimanje elemenata glazbenih i plesnih tradicija u različitim daljnjim umjetničkim područjima (npr. jazz, pop, rock, nacionalni smjer u klasičnoj glazbi između dvaju svjetskih ratova, balet i druga područja plesne umjetnosti).

Slijedom toga artikulirane su četiri podteme skupa, napose ona posvećena dinamici glazbe i plesa u kontekstu uzleta baštinskih programa i njihove turističke iskoristivosti te podtema dugovječnih posezanja za tradicijskom glazbom kao predloškom, stilskom okosnicom i/ili inom inspiracijom za novo, individualizirano stvaralaštvo. Dodatno, s obzirom na opći okvir hrvatsko-slovenskih etnoloških paralela, jedna je podtema skupa usmjerena na istraživanje međuetničkih interakcija u glazbi i plesu, posebice u pograničnim regijama Međimurja i Prekmurja, podrazumijevajući pritom ne samo hrvatsku i slovensku nego i druge etničke zajednice, kao što su primjerice romska i mađarska, pa i zajednice koje se konstruiraju recentnim zamahom različitih oblika migracija. Naposljetku, u povodu Žgančeve i Maroltove obljetnice, poseban je naglasak skupa usmjeren na razmatranje dosega dokumentiranja, istraživanja i predstavljanja glazbe i plesa te njihova povratnog učinka na glazbene i plesne prakse. Pritom se osobito potiču prilozi posvećeni suvremenim fenomenima, kao i onima iz slabo istražene prošlosti.

PODTEME SKUPA

Zajednica, baština i turizam

Glazba i ples nisu samo važni kohezivni elementi zajednice već i snažni razlikovni simboli u odnosu prema značajnim Drugima, najčešće najbližima i/ili najbliskijima. Upravo zbog toga glazba i ples predstavljaju važan medij reprezentacije razlikovnih identiteta, kako u industriji turizma tako i u industriji baštine. Kao i u slučaju brojnih drugih elemenata kulture, tipičnost postaje pogodno sredstvo u procesima festivalizacije i baštinizacije te svojevrstan proizvod kulturnog turizma koji omogućuje proizvodnju i konzumaciju lokalnosti. Ipak, komodifikacija glazbe i plesa nipošto ne znači da taj proces unutar same zajednice praktičara ne stvara nova značenja niti da ne generira drukčije i/ili nove vrijednosti za samu zajednicu. Stoga ova podtema predstavlja priliku za istraživače koji će se posvetiti analizi uloge glazbe i/ili plesa u kontekstu uzleta baštinskih i turističkih programa.

Obrađivanje tradicijske glazbe

Strukturni elementi tradicijske glazbe (rječe i njezine izvedbene značajke) bili su od začetaka etnografskoga bilježenja predmet preuzimanja, preoblikovanja i prenošenja u područja popularne i klasične glazbe. Kao obrađivači istaknula su se sva trojica obljetničara. Pojam obrađivanja primjenjiv je i na specifičnosti glazbene interpretacije te prilagodbe različitim tradicijskim izvedbenim sastavima. Također, obrađivanje je u podlozi nastanka novih glazbenih usmjerenja i žanrova na razmeđi tradicijske i popularne glazbe. Obrađivanje uvijek otvara i pitanja identiteta glazbe, dinamike pojedinca i zajednice te, skopčano s time, problematiku individualnog i kolektivnog intelektualnog vlasništva, kao i pitanje povratnih utjecaja etabliranih, standardiziranih obradbi na tradicijsku glazbenu praksu. Sudionici se pozivaju predstaviti specifične studije slučaja i/ili kritički razmotriti neku od skiciranih sastavnica ove teme.

Međuetničke interakcije u glazbi i plesu

Glazba i ples izrazita su identitetska sidrišta zajednice te važni prostori u kojima se uspostavljaju, potvrđuju i preispituju granice između većinskih i manjinskih zajednica. Kroz zvučne i plesne prakse artikuliraju se osjećaji pripadnosti, kontinuiteta i razlike, ali i odnosi moći koji određuju koje se forme izraza priznaju kao legitimna kulturna baština, a koje ostaju na margini. U suvremenom vremenu, obilježenom raznolikim migracijskim procesima – ekonomskim, političkim, izbjegličkim i klimatskim – glazba i ples postaju ključna polja pregovaranja o identitetu. Ne djeluju samo kao sredstvo očuvanja „izvorne" tradicije, nego kao dinamičan prostor susreta i ispreplitanja naslijeđenih praksi s utjecajima većinskog okruženja, u kojem nastaju novi, hibridni oblici kulturnog izraza. U tom kontekstu oni su strategija vidljivosti manjinskih zajednica, način očuvanja unutarnje kohezije te sredstvo uspostavljanja dijaloga, ali i napetosti s većinskim zajednicama i društvom. Otvaraju pitanja integracije, asimilacije, kulturne autonomije i prava na definiranje te institucionalno priznanje baštine, pozivajući na istraživanja koja ih promatraju kao središnje polje suvremenih migracijskih i identitetskih procesa.

Dokumentiranje, istraživanje i predstavljanje glazbe i plesa

Ova se podtema usmjerava na različite načine istraživanja, dokumentiranja i predstavljanja glazbe i plesa u etnološkim, antropološkim i srodnim kontekstima. U fokusu su metodološka pitanja terenskog rada, uporaba audiovizualnih, pisanih i digitalnih izvora te uloga istraživača u procesu bilježenja i interpretacije, pa i reprezentacije glazbenih i plesnih praksi. Posebna se pozornost posvećuje praksama predstavljanja, uključujući scenske nastupe, festivale, muzejske izložbe, obrazovne i digitalne platforme, kao i njihovoj ulozi u oblikovanju značenja, identiteta i narativa o baštini. Tema obuhvaća povijesne i suvremene primjere te potiče promišljanje odnosa između istraživanja, reprezentacije i različitih načina izvođenja i doživljavanja glazbe i plesa u javnim i privatnim kontekstima te povratnih utjecaja takvih reprezentacija na glazbene i plesne prakse u lokalnim sredinama.

Programski odbor

Namesto uvoda – vabilo!

Izbiro teme in kraja letošnjega posveta je vzpodbudilo več pomembnih obletnic s področja raziskovanja glasbe in plesa. Mineva 50 let od smrti Vinka Žganca, enega najpomembnejših hrvaških etnomuzikologov in melografov v Medžimurju in na Hrvaškem ter prvega ravnatelja Inštituta za etnologijo in folkloristiko (takratnega Inštituta za ljudsko umetnost), 130 let od rojstva Josipa Štolcerja Slavenskega, uglednega skladatelja, rojenega v Čakovcu, ki se je navdihoval z motivi tradicionalnih pesmi, ter 135 let od rojstva in 75 let od smrti Franceta Marolta, glasbenika, raziskovalca in utemeljitelja današnjega Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU v Ljubljani. Posvet zato problematizira glasbo, ples in dinamiko sprememb z vidika etnoloških, kulturnoantropoloških, muzikoloških in muzeoloških raziskav. Glasba in ples sta globoko vtkana v vsakdanje življenje ljudi ter predstavljata pomembni področji kulturne produkcije, prenosa pomenov in družbene interakcije. Njuno preučevanje v okviru kulturne antropologije in sorodnih raziskovalnih okvirov omogoča vpogled v družbene strukture in dinamiko sprememb ter v načine oblikovanja in preoblikovanja individualnih kolektivnih identitet. Kot utelešeni in umeščeni praksi glasba in ples kažeta na večplastne in kontekstualno pogojene načine, s katerimi skupnosti izražajo pripadnost, ohranjajo in preoblikujejo tradicijo ter se odzivajo na družbene, politične in gospodarske spremembe. V sodobnih globalnih okoliščinah predstavljata glasba in ples še posebej plodno analitično polje za opazovanje medsebojnih vplivov lokalnih praks in globalnih tokov ter napetosti med kontinuiteto in spremembami. Ob tem je pomembno poudariti, da glasbo in ples kot del nesnovne kulturne dediščine – ki jo je v skladu z UNESCO–vo Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine iz leta 2003 potrebno skrbno spremljati, varovati in negovati – razumemo kot živi praksi. O tem pričajo tudi vpisi teh elementov v nacionalne registre nesnovne kulturne dediščine, ki potrjujejo vitalnost dediščine na terenu. Hkrati je v hrvaški in slovenski glasbeni ter plesni kulturi zaznati kontinuiteto v procesih sprememb; mogoče je prepoznati njihove ključne pobude, vidike in/ali nosilce, s čimer se strukturirajo medsebojno prepletene glasbene in plesne scene v lokalnih okoljih, v sistemu folklornega amaterizma, v preporodnih gibanjih ter na presečiščih tradicijske in popularne glasbe (npr. narodnozabavna glasba in etno glasba). Temu je treba dodati še prevzemanje elementov glasbenih in plesnih tradicij na drugih umetniških področjih (npr. jazz, pop, rock, nacionalna smer v umetnostni glasbi med obema svetovnima vojnama, balet in druga področja plesne umetnosti).

Na tej podlagi so oblikovani štirje vsebinski sklopi (paneli), ki se posvečajo dinamiki glasbe in plesa v kontekstu razmaha dediščinskih programov in njihove turistične izrabe ter poseganju po tradicijski glasbi kot predlogi ter slogovni osi in/ali drugačnem navdihu za novo, individualizirano ustvarjalnost. Poseben sklop je usmerjen v raziskovanje medetničnih interakcij v glasbi in plesu, tako v obmejnih regijah Medžimurja in Prekmurja in drugod z vključevanjem druge etnične skupnosti, kot sta romska in madžarska, pa tudi skupnosti, ki nastajajo z nedavnim porastom različnih oblik migracij. Ob Žgančevi in Maroltovi obletnici je poseben poudarek namenjen tudi razmisleku o načinih dokumentiranja, raziskovanja in predstavljanja glasbe in plesa ter njihovem povratnem vplivu na glasbene in plesne prakse.

VSEBINSKI SKLOPI

Skupnost, dediščina in turizem

Glasba in ples nista le pomembna kohezivna elementa skupnosti, temveč tudi močna razlikovalna simbola v odnosu do pomembnih Drugih, najpogosteje najbližjih. Prav zato predstavljata pomemben medij reprezentacije razlikovalnih identitet tako v turistični kot v dediščinski industriji. Tako kot pri številnih drugih kulturnih elementih postane tipičnost priročno sredstvo v procesih festivalizacije in dediščinjenja ter svojevrsten produkt kulturnega turizma, ki omogoča produkcijo in konzumacijo lokalnosti. Vendar komodifikacija glasbe in plesa nikakor ne pomeni, da ta proces znotraj same skupnosti ne ustvarja novih pomenov ali novih vrednot. Podtema tako ponuja priložnost raziskovalcem, ki se bodo posvetili analizi vloge glasbe in/ali plesa v kontekstu razmaha dediščinskih in turističnih programov.

Prirejanje tradicijske glasbe

Strukturni elementi tradicijske glasbe (redkeje tudi njene izvajalske značilnosti) so bili že od začetkov etnografskega beleženja predmet prevzemanja, preoblikovanja in prenašanja na področji popularne in klasične glasbe. Kot prirejevalci so se uveljavili vsi trije jubilanti. Pojem prirejanja je mogoče uporabiti tudi za posebnosti glasbene interpretacije ter prilagajanja različnim tradicijskim izvajalskim zasedbam. Prav tako je prirejanje v temelju nastanka novih glasbenih usmeritev in žanrov na stičišču tradicijske in popularne glasbe. Prirejanje vedno odpira tudi vprašanja o identiteti glasbe, dinamiki med posameznikom in skupnostjo ter s tem povezano problematiko individualne in kolektivne intelektualne lastnine, pa tudi vprašanja o povratnih vplivih uveljavljenih, standardiziranih priredb na tradicijsko glasbeno prakso.

Medetnične interakcije v glasbi in plesu

Glasba in ples sta izraziti identitetni sidrišči skupnosti ter pomembna prostora, kjer se vzpostavljajo, potrjujejo in preizprašujejo meje med večinskimi in manjšinskimi skupnostmi. Prek zvočnih in plesnih praks se artikulirajo občutki pripadnosti, kontinuitete in razlike pa tudi razmerja moči, ki določajo, katere oblike izraza so priznane kot legitimna kulturna dediščina in katere ostajajo na obrobju. V sodobnem času, zaznamovanem z raznolikimi migracijskimi procesi – gospodarskimi, političnimi, begunskimi in podnebnimi – postajata glasba in ples ključni polji pogajanj o identiteti. Ne delujeta le kot sredstvo ohranjanja »izvorne« tradicije, temveč kot dinamičen prostor srečevanja in prepletanja podedovanih praks z vplivi večinskega okolja, v katerem nastajajo novi, hibridni izrazi kulture. V tem kontekstu predstavljata glasba in ples strategijo vidnosti manjšinskih skupnosti, način ohranjanja notranje kohezije ter sredstvo vzpostavljanja dialoga pa tudi napetosti z večinskimi skupnostmi in družbo.

Dokumentiranje, raziskovanje in predstavljanje glasbe in plesa

Podtema se osredotoča na različne načine raziskovanja, dokumentiranja in predstavljanja glasbe in plesa v etnoloških, antropoloških in sorodnih kontekstih. V ospredju so metodološka vprašanja terenskega dela, uporaba avdiovizualnih, pisnih in digitalnih virov ter vloga raziskovalca v procesu beleženja, interpretacije in reprezentacije glasbenih in plesnih praks. Posebna pozornost je namenjena praksam predstavljanja, vključno z odrskimi nastopi, festivali, muzejskimi razstavami, izobraževalnimi in digitalnimi platformami, ter njihovi vlogi pri oblikovanju pomenov, identitet in narativov o dediščini. Tema zajema zgodovinske in sodobne primere. Spodbuja razmislek o razmerju med raziskovanjem, reprezentacijo in različnimi načini izvajanja ter doživljanja glasbe in plesa v javnih in zasebnih kontekstih, nenazadnje pa tudi o povratnih vplivih takšnih reprezentacij na glasbene in plesne prakse v lokalnih okoljih.

Programski odbor

KNJIŽICA SAŽETAKA

Abecednim redom autora

Glazba, ples i dinamika promjena
Glasba, ples in dinamika sprememb

Nada Bezić
Hrvatski glazbeni zavod, Zagreb
nabezic@gmail.com

Etnologinja u sjeni – Eva Rudolf, udana Bezić

Istraživanje će nastojati rasvijetliti djelatnost supruge hrvatskog etnomuzikologa Jerka Bezića, koja je nakon udaje napustila svoju kratkotrajnu, ali uspješnu karijeru etnologinje. Eva Rudolf (1932. – 2020.) potjecala je iz slovensko-hrvatske obitelji; rođena je u Zagrebu, no školovala se u Sloveniji (Celje, Novo Mesto). Za vrijeme studija etnologije i jugoslavistike u Ljubljani učlanila se, kao i njezin budući suprug, u Akademsku folklornu grupu France Marolt te u njoj nastupala od 1954. do ljeta 1959. Istaknula se u solo plesnim točkama te s „Maroltovcima" sudjelovala na turneji u Nizozemskoj. Godine 1957. zaposlila se kao etnologinja kustosica u tada novom Gorenjskom muzeju u Kranju, no nakon samo dvije godine udala se, preselila u Zadar te promijenila karijeru – do kraja radnog vijeka, isprva u Zadru, a većinom u Zagrebu, bila je knjižničarka. Budući da je autorica izlaganja kći osobe o kojoj piše, u mogućnosti je usmjeriti istraživanje u dva pravca. S jedne strane istražit će doprinos Eve Rudolf kao druge po redu etnologinje u Gorenjskoj te tragove njezine djelatnosti u dokumentaciji skupine France Marolt, pa i na (dokumentarnim) filmovima o folklornim običajima. S druge, još zanimljivije, istražit će koliko je slovenski folklor bio prisutan u njezinu životu u Hrvatskoj – kroz predmete koje je sakupila i pjesme koje su se pjevale u zagrebačkom domu obitelji Bezić. Na kraju će autorica pokušati pronaći odgovor na pitanje je li odustajanje od karijere podudarno s iznimno malom količinom dokumentacije koju je Eva Rudolf ostavila iza sebe, za razliku od velike skrbi koju je posvetila ostavštini svojega supruga ili vrijednoj dokumentaciji o svojim pretkinjama – majci i teti koje su u međuratnom razdoblju sakupljale narodne nošnje – te o prabakinoj sestri, koja je kao djevojka učila klavir kod slavnog Friedricha Wiecka u Dresdenu.

Dr. sc. Nada Bezić doktorirala je muzikologiju na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (2011.) i diplomirala knjižničarstvo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1992.). Voditeljica je knjižnice i arhiva Hrvatskoga glazbenog zavoda u Zagrebu gdje radi od 1988. godine. Glavna područja njezina istraživanja su povijest HGZ-a, glazbeni život Zagreba u 19. i 20. stoljeću te popisi djela hrvatskih skladatelja. Autorica je knjiga *Društveni orkestar HGZ-a uz 55. godišnjicu njegove obnove* (2009), *Glazbena topografija Zagreba od 1799. do 2010.* (2012), *Glazbene šetnje Zagrebom* (2016) i *Tematski popis skladbi Blagoja Berse* (2018). Sudjelovala je na četrdesetak znanstvenih skupova u Hrvatskoj i inozemstvu, u znanstvenim projektima te objavila brojne znanstvene i stručne članke.

Naila Ceribašić
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
naila@ief.hr

Vinko Žganec, autorskopravna zaštita i obrađivanje narodne glazbe

Vinko Žganec bio je veoma aktivno uključen u problematiku bilježenja, zaštite i obrađivanja narodne glazbe. U njegovoj prvoj zbirci hrvatskih pučkih popijevaka iz Međimurja zapravo je riječ o njegovim četveroglasnim obradama, među kojima su i poneke od najpopularnijih u repertoaru seljačkih pjevačkih zborova na smotrama Seljačke sloge i Hrvatskog pjevačkog saveza 1920-ih godina. Naredni se znakoviti element odnosi na njegov članak u prilog autorskopravnoj zaštiti melografskog rada (obj. 1958.), jedinstven takav prilog u onodobnoj etnomuzikologiji. Uvid u Žgančevu ostavštinu u Institutu za etnologiju i folkloristiku, koja je u procesu obrade, donosi i dodatne fragmente i poveznice koji osvjetljavaju njegovo razumijevanje i praksu obrađivanja, za razliku od dokumentiranja (tj. vjerodostojnog bilježenja ili melografiranja) narodne glazbe, kao i pitanja autorskopravne zaštite same narodne glazbe, njezina dokumentiranja i njezinih obrada. Riječ o inačicama rukopisa Žgančeva 'Kursa obradbi narodnih napjeva' za studente Muzičke akademije, građi povezanoj s raspravama o zaštiti narodne glazbe u okviru International Folk Music Council, u kojemu je Žganec bio član Izvršnog odbora (1955. – 1967.), njegovim primjedbama i bilješkama uz nacrte relevantnih zakona i pravilnika (osobito tijekom 1950-ih) te drugoj građi. Uz analizu Žgančevih pristupa i rezultata na polju autorskopravne zaštite i obrađivanja narodne glazbe, izlaganjem ću propitati je li upravo zahvaljujući Žgancu, a ne samo 'prirodi' međimurske popijevke i/ili nadarenim narodnim stvarateljima-izvođačima, pitanje vlasništva u međimurskoj narodnoj glazbi tako snažno i dugovječno predmetom sporenja, od slučaja Florijana Andrašeca do suvremenih obrađivača-interpretatora. Također, Žgančevu viziju adekvatnih pravnih rješenja komentirat ću iz perspektive današnjih koncepcija i praksi u okviru programa nematerijalne kulturne baštine.

Prof. dr. sc. Naila Ceribašić znanstvena je savjetnica u trajnom izboru u Institutu za etnologiju i folkloristiku i naslovna redovita profesorica etnomuzikologije na Sveučilištu u Zagrebu. Njezina istraživanja i publikacije, približnim kronološkim slijedom, obuhvaćaju tradicijsku glazbu istočne Hrvatske, procese festivalizacije, glazbu u kontekstu rata i političkih promjena, rodne aspekte glazbovanja, glazbene izričaje etničkih manjina, teorije i metode u etnomuzikologiji, program nematerijalne kulturne baštine u jugoistočnoj Europi i svijetu te ranu diskografsku industriju. Između ostaloga, sudjelovala je u priređivanju za tisak dvaju svezaka Žgančevih *Hrvatskih pučkih popijevaka iz Međimurja* (sv. 1, ur. J. Bezić i G. Marošević, 1990; sv. 2, ur. J. Bezić i R. Bonifačić, 1992).

Joško Ćaleta i Iva Niemčić
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
josko@ief.hr
iva@ief.hr

Otočna zajednica Lastovo / Lastovski poklad u Australiji: kontinuitet identiteta i transformacija običaja u dijasporskom kontekstu

Migracije stanovništva s jadranskih otoka nakon Drugoga svjetskog rata predstavljaju značajan društveni i kulturni fenomen koji je trajno obilježio otočne zajednice i njihove kulturne prakse. Otok Lastovo, premda geografski izoliran, nije bio iznimka. Brojni su Lastovci tijekom kasnih 1940-ih i 1950-ih godina napustili svoje domove zbog ekonomskih i političkih okolnosti. Nakon kraćih boravaka u talijanskim izbjegličkim kampovima, dio njih naselio se u Australiji, ponajviše u gradu Geelongu, nedaleko od Melbournea. Unutar novog društvenog i kulturnog konteksta formirala se mala, ali izrazito kohezivna lastovska zajednica. Svoj je identitet nastavila oblikovati kroz prakse koje su imale snažan simbolički potencijal – prije svega kroz Lastovski poklad, običaj koji i danas predstavlja ključni element lokalnog identiteta i nematerijalne baštine otoka. U izlaganju analiziramo načine na koje je poklad u dijaspori preuzet, transformiran i reinterpretiran te kako se kroz te procese očituje odnos između kolektivnog pamćenja, identiteta i kulturne reprezentacije. Poseban se naglasak stavlja na ulogu plesa i glazbe u održavanju osjećaja pripadnosti, ali i na kritički osvrt na institucionalizirane oblike folklorne reprezentacije koji su u određenim fazama zamijenili autentične oblike zajedničkog izvođenja. Rad se temelji na našim dugogodišnjim istraživanjima lastovske otočne zajednice i Lastovskog poklada, kao i na dugogodišnjim suradnjama s profesionalnim ansamblom Lado te kontinuiranom praćenju amaterske folklorne scene.

Dr. sc. Joško Ćaleta, etnomuzikolog, glazbeni pedagog, producent i dirigent, viši je znanstveni suradnik u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Uz znanstvenoistraživački rad o glazbenim praksama dalmatinskoga priobalja, otoka i zaleđa, fokus njegovih trenutačnih istraživanja su suvremene prakse klapskog pjevanja, hrvatsko pučko crkveno pjevanje (glagoljaško pjevanje), ojkanje, pjevanje uz gusle i druge glazbene tradicije primorske i dinarske regije. Aktivan je i na polju primijenjene etnomuzikologije kao voditelj brojnih vokalnih radionica i seminara. Savjetodavnu ulogu u formiranju glazbeno-scenskih izričaja folklornih skupina ostvaruje kao član stručnih, savjetodavnih i ocjenjivačkih komisija, smotri i festivala diljem Hrvatske.

Dr. sc. Iva Niemčić viša je znanstvena suradnica i ravnateljica Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu u drugome mandatu (2019. – 2023.; 2023. – 2027.). Godine 2007. doktorskom disertacijom „Ples i rod" stječe zvanje doktorice znanosti etnologije i kulturne antropologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Rezultate istraživanja objavljuje, izlaže na znanstvenim skupovima te primjenjuje u stručnom radu. Sudjelovala je na pedesetak domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova, objavila je tri knjige, tridesetak znanstvenih radova na hrvatskom i engleskom jeziku u časopisima i tematskim zbornicima te niz prikaza, osvrta i stručnih ekspertiza u raznim publikacijama.

Katarina Dimšić
Muzej Slavonije, Osijek
katarina.dimsic@mso.hr

Bećarac kao društveni komentar i suvremeni identitetski marker

Bećarac je specifičan vokalno-instrumentalni napjev istočne Hrvatske, temeljen na deseteračkim dvostisima koji čine samostalne sadržajne cjeline. Ova kratka forma baza je na kojoj pučki stvaratelj pokazuje svoju umješnost sublimiranja bogatstva osjećaja, razmišljanja, zaključaka i svakodnevnih pojava – bilo vlastitih, bilo društvenih – u samo dva stiha. Stoga su bećarci odraz zajednice u određenom vremenu. Zbog svoje kratke forme i konteksta izvedbe koji zahtijeva spontanost, rijetko su se u povijesti sakupljanja folklorne građe zapisivali. Zbirke bećaraca počinju se sustavnije stvarati tek u bližoj prošlosti, čemu je pridonio i upis ovog napjeva na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva 2011. godine. Ključna karakteristika bećarca njegova je aktualnost. Za razliku od napjeva vezanih uz običaje koji nestaju, bećarac reagira na suvremena zbivanja, čime zadržava funkciju društvenog komentara. Zbog jezične ekonomičnosti, duhovitosti i ironije opravdano se naziva „šokačkim haikuom", koji kroz dva stiha nudi filozofsku sintezu života i mikropovijest lokalne zajednice. Njegovu prisutnost danas, osim aktualnosti, omogućuju i stabilna, ali nefiksirana melodijska matrica, melodijska pristupačnost (dijatonsko pjevanje, najčešće u paralelnim tercama) te visoka razina kreativne slobode u sadržaju. Identitetska samosvijest nositelja neraskidivo vezuje bećarac uz slavonski i šokački kulturni prostor, što se najčešće iščitava iz sadržaja stihova. No bećarac je opjevao i suvremene, pozitivne i negativne, pojave iz života. Prepoznavanje ovog fenomena kao ključnog markera samoidentifikacije unutar šokačke zajednice prelazi nacionalne granice i povezuje ovu etničku skupinu u svim dijelovima panonskog bazena. Takav mu status osigurava prisutnost na folklornoj pozornici, ali i izvan nje – jer se često pojavljuje spontano, kao dio svakodnevice (osobito u kontekstu svadbi i zabava sličnog tipa) – što je ključ njegove održivosti i opravdava njegovo mjesto na UNESCO-ovu popisu.

Katarina Dimšić završila je etnologiju i kulturnu antropologiju te muzeologiju i upravljanje baštinom. Surađivala je na brojnim projektima kulturnih institucija i udruga vezanim uz rukopisnu i baštinsku građu, digitalizaciju, zapisivače i sakupljače te kulturno-umjetnički amaterizam. Organizirala je skupove, festivale, izložbe i druga događanja. Trenutačno je zaposlena kao kustosica u Etnografskom odjelu Muzeja Slavonije u Osijeku.

Marko Galič
The University of Auckland, Nova Zelandija
marko.galic@fhs.upr.si

Waiata in *haka*: moč maorske glasbe in plesa v transmisiji staroselskega znanja, modrosti ter medetničnega prepleta

Waiata (pesem, ritualni napev) in *haka* (ples) predstavljata ključna elementa transmisije staroselskega znanja, modrosti in političnega delovanja v maorski skupnosti. Kot osrednja medija za posredovanje določenega sporočila ter pomiritve konfliktov in medgeneracijskih travm kolonializma s t. i. prepletom (Haumie, hui e, taiki e!) *waiata* in *haka* označujeta tudi način medetnične interakcije in reševanja zgodovinskih sporov. Kot doktorand Univerze v Aucklandu na Novi Zelandiji, kjer sem preživel sedem let, se učil od maorskih starešin in igral kitaro v tradicionalni maorski *waiata* skupini, bom v prispevku predstavil ključne elemente filozofije *waiata* (katere del je tudi *haka*) ter osrednje premise maorske epistemologije oz. maorskega sveta (Te Ao Māori). *Waiata* in haka bosta torej interpretirani z vidika staroselskih študijev, ki za spoznavanje maorskega sveta poudarjajo razumevanje konceptov *whanaunatanga* (binarna komplementarnost, sorodstvo in posebna pozornost na odnosih), *kaitiakitanga* (skrbništvo in odgovornost za skrb) ter *mokopunatanga* (odgovornost za dobrobit prihodnjih generacij). V okviru prispevka bo v živo izvedena tudi ena od najpomembnejših maorskih pesmi osvoboditve in medetničnega združevanja – *Nga Iwi E* (Vsa plemena, vsi narodi).

Doc. dr. Marko Galič je docent antropologije in namestnik predstojnice Oddelka za antropologijo in kulturne študije na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem. Ukvarja se s staroselsko epistemologijo in z urbanimi etnografijami. Sedem let je živel in deloval na Novi Zelandiji, kjer je v času doktorskega študija na Univerzi v Aucklandu poučeval predmet Understanding Aotearoa New Zealand, prav tako pa je kot častni Maor igral kitaro v tradicionalni maorski glasbeno-plesni skupini maorskega inštituta aucklandske univerze. Pred kratkim je v reviji Ethnography izšel njegov članek o maorskem prekariatu.

Jasmina Jurković Petras
Gradski muzej Virovitica
jasmina.kustosgmvt@gmail.com

Marija Mesarić
Muzej grada Koprivnice
etnoantropo@muzej-koprivnica.hr

Drava nas spaja: međuetničke interakcije u glazbi i plesu na području Podravine i Slavonije

Rijeka Drava svojim prirodnim tokom čini granicu između Koprivničko-križevačke i Virovitičko-podravske županije i Republike Mađarske. Stoljećima je Drava bila prostor međuetničkih interakcija Hrvata i Mađara te kohezivan čimbenik koji je trgovinom, radom i migracijama povezivao pogranična područja dviju država. Dinamičnost susreta i različite prakse koje su dio suživota ovih zajednica promatrat će se i propitivati u suvremenom etnološkom i kulturnoantropološkom kontekstu kroz glazbu i ples, odnosno ritam, zvuk i komplementarnost dvaju tradicijskih glazbala – duda i cimbala. Dude i cimbule u susjednim su županijama imale važnu ulogu u životnim običajima, ponajprije svadbama, te u tradicijskim glazbenim sastavima, a oblikovale su se pod mađarskim kulturnim utjecajima i u prožimanju s tradicijskom kulturom tog područja na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Na tom se prostoru razvio osjećaj pripadnosti mađarskoj zajednici kao „našim Drugima", dok je hrvatsko stanovništvo s njom dijelilo glazbu i ples. Nakon više od stotinu godina suživota na istom prostoru Drava i dalje povezuje: umijeće izrade i sviranja duda i cimbala postalo je „živa praksa" i nematerijalno kulturno dobro upisano na nacionalnu listu te pridonosi očuvanju autentičnosti kulturnog identiteta dviju županija, poštivanju i očuvanju kulturne raznolikosti te razvoju multikulturnog dijaloga. Umijeće sviranja tih glazbala danas se kod pojedinaca ne nasljeđuje tradicijom niti uči neformalnim putem, nego se stječe kroz škole folklora i demonstracije iskusnih svirača.

Jasmina Jurković Petras muzejska je savjetnica zaposlena u Gradskom muzeju Virovitica kao kustosica etnologinja. Bavi se zavičajnim temama godišnjih i životnih običaja, interkulturalnim dijalogom, manjinama te starosjediocima Virovitice – Mikešima. Zbirke obogaćuje materijalnom i nematerijalnom građom te sustavno radi na edukaciji i razvoju sadržaja etnološke tematike usmjerenih prema školskim i ranjivim skupinama društva. Etnološke teme Virovitice i okolice predstavila je kroz autorske izložbe u matičnoj ustanovi, gostovanja u različitim muzejima diljem Hrvatske te kroz odabrane cjeline u nagrađivanom stalnom postavu Drveno doba (2019.) Od 2024. godine mentorica je za stjecanje zvanja u muzejskoj struci iz područja etnologije.

Marija Mesarić, muzejska savjetnica i voditeljica etnografskih zbirki Muzeja grada Koprivnice, bavi se istraživanjem i suvremenom prezentacijom materijalne i nematerijalne baštine Podravine. Kroz različite teme interpretira obrte, vinogradarstvo, kulturu prehrane, vjerovanja i običaje te tekstilno rukotvorstvo, promišljajući o

održivom suživotu čovjeka i okoliša. Autorica je brojnih izložbi (ciklusi Stara umijeća i znanja, Posoblje, Kultura prehrane, Od hiže do hiže, Tibeti) i edukativnih publikacija, poput vježbenice *Mustre i crte*. Stručnim je doprinosom sudjelovala i u realizaciji stalnog postava u sklopu EU projekta 'Revitalize' te u izradi priručnika o ivanečkom vezu. U izravnoj suradnji s nositeljima umijeća izrade licitara, ivanečkog veza i tradicijskog nakita, ta se umijeća prenose novim generacijama kroz kreativno-edukativne radionice. Aktivnostima u sklopu Tjedna cjeloživotnog učenja i stručnim istraživanjima aktivno pridonosi očuvanju i suvremenoj popularizaciji nematerijalne baštine Podravine.

Janja Kovač
Muzej Međimurja Čakovec
janja.kovac@mmc.hr

Rad Vinka Žganca na sakupljanju narodnih pjesama unutar i izvan granica Hrvatske

U izlaganju će se govoriti o radu Vinka Žganca na sakupljanju i obradi narodnih pjesama na temelju njegove ostavštine pohranjene u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Vinko Žganec (1890. – 1976.) najpoznatiji je i najznačajniji sakupljač narodnih pjesama (*popevki*) u Međimurju, no osim u svojem rodnom kraju istraživao je na gotovo svim područjima gdje Hrvati žive: unutar područja današnje Hrvatske (Podravina, Zagorje, Karlovac i okolica, Istra, otoci, Pelješac, Dubrovnik) te izvan njezinih granica (Velika Kaniža i okolica, Gradišće, Vojvodina). Zanimljivo je primijetiti da neka područja, poput Slovenije, Bosne i Hercegovine ili Crne Gore, nisu zastupljena. O svojem je radu vodio vrlo opsežnu dokumentaciju koja je danas većim dijelom pohranjena u Institutu za etnologiju i folkloristiku te predstavlja neiscrpan izvor za proučavanje njegovih istraživanja. Fokus izlaganja će biti na uvidu u kontekst Žgančevih istraživanja na temelju službenih izvještaja o terenskom radu, korespondencije s pjevačima i suradnicima na terenu, dopisa suradnicima u istraživanjima te objavljenih radova i građe. S obzirom na to da je obrada ostavštine u tijeku i još nije završena, ovaj je rad zamišljen kao doprinos promišljanju načina terenskog rada i metodologije obrade građe, financijskih i logističkih uvjeta rada Vinka Žganca te konteksta djelovanja etnološke, folklorističke i muzikološke struke u drugoj polovici 20. stoljeća na prostorima tadašnje Jugoslavije.

Janja Kovač završila je diplomski studij etnologije i kulturne antropologije te južnoslavenskih jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Zaposlena je u Muzeju Međimurja Čakovec kao voditeljica Etnografskog odjela te je stekla zvanje muzejske savjetnice. U svojem radu bavi se nematerijalnom baštinom, gastronomijom i proučavanjem tradicijskog tekstila. Autorica je nagrađivanog stalnog postava o nematerijalnoj baštini „Minijature" u „Riznici Međimurja" (godišnja nagrada Hrvatskog muzejskog društva i nagrada „Milovan Gavazzi" Hrvatskog etnološkog društva) te knjige *Nematerijalna baština Međimurja* (godišnja nagrada Hrvatskog muzejskog društva). Aktivna je članica strukovnih društava te angažirana na popularizaciji stručnog i znanstvenog rada kroz suradnju s društvima i udrugama.

Mojca Kovačič
ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut, Ljubljana
mojca.kovacic@zrc-sazu.si

Kaj je »pravilna« priredba? Diskurzi avtentičnosti pri prirejanju tradicijske glasbe

Prirejanje tradicijske glasbe je bilo v različnih zgodovinskih obdobjih razumljeno ne le kot glasbeni postopek, temveč tudi kot način vrednotenja, normiranja in reprezentiranja tradicije. V primerjavi z drugimi glasbenimi žanrskimi polji se v razpravah o »ustreznih«, »pravilnih« ali »avtentičnih« priredbah ljudske oziroma tradicijske glasbe posebej izrazito prepletajo estetski, nacionalni, dediščinski in kulturnopolitični diskurzi. Priredba zato ni zgolj vprašanje glasbene obdelave gradiva, temveč tudi vprašanje avtorstva, odgovornosti do skupnosti, preteklosti, razmerja med individualno ustvarjalnostjo in kolektivno pripadnostjo ter institucionalnega določanja vrednosti tradicijske glasbe. V prispevku bom ob izbranih zgodovinskih primerih prirejanja tradicijske glasbe pokazala, kako so se spreminjala merila za presojo priredb in kako so se ob njih oblikovale predstave o nacionalnem, dediščinskem in avtentičnem. Posebno pozornost bom namenila primerom, pri katerih je mogoče slediti javnim polemikam med prirejevalci, strokovnjaki, izvajalci ali kulturnopolitičnimi akterji, pa tudi konkretnim glasbenim postopkom prirejanja. Prispevek bo tako obravnaval priredbo kot prostor pogajanja med ustvarjalnostjo in normo, med zgodovinskim gradivom in sodobno rabo ter med individualno interpretacijo in kolektivnim razumevanjem tradicije.

Doc. dr. Mojca Kovačič je raziskovalka na Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU. Njeno raziskovalno delo se osredotoča na sodobne in zgodovinske transformacije ljudske glasbe, procese heritagizacije ter vprašanja avtentičnosti, identitete in kulturne politike. Posebej jo zanimajo načini, kako se glasbene prakse interpretirajo, vrednotijo in umeščajo v družbene in institucionalne kontekste pa tudi kako zvok soustvarja družbeni prostor. Je predavateljica na Podiplomski šoli ZRC SAZU in Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani.

Rebeka Kunej
ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut, Ljubljana
rebeka.kunej@zrc-sazu.si

Arhiv uprizorjenega: televizijske oddaje Slovenski ljudski plesi

Serija televizijskih oddaj Slovenski ljudski plesi, ki je nastajala na Televiziji Slovenija med letoma 1976 in 1996, je pomembno zaznamovala podobo slovenskega ljudskega plesa v drugi polovici 20. stoletja. Televizijske oddaje, ki so bile deloma izdane tudi na videokasetah, sicer pa v času nastajanja serije večkrat predvajane na programu nacionalne televizije, so danes dosegljive tudi v digitalnem arhivu RTV Slovenija. Osemindvajset oddaj te serije je nastalo v tandemu režiserke Marije Šeme Baričevič in Mirka Ramovša, sodelavca Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU, ki je pri seriji sodeloval kot scenarist in strokovni sodelavec. Razmislek o nastanku in učinku te televizijske serije oddaj je izhodišče referata, ki obravnava uporabo kamere kot orodja pri raziskovanju in dokumentiranju plesnega izročila v preteklosti. Mirko Ramovš je namreč pri svojem terenskem in raziskovalnem delu za inštitut kamero uporabljal razmeroma redko. Referat analizira razloge za razmeroma omejeno uporabo video dokumentacije v Ramovševem raziskovanju plesnega izročila ter hkrati obravnava televizijsko serijo kot pomemben medij oblikovanja predstav o slovenskem ljudskem plesu v 20. stoletju. Čeprav so oddaje želele predstaviti podobo slovenskega ljudskega plesa, se v njih izrazito zrcali odsev delovanja slovenskih folklornih skupin tistega časa – tako v kostumski podobi nastopajočih kot tudi v sami izvedbi plesov, ki so bili prilagojeni in koreografsko oblikovani za potrebe televizijske produkcije. Oddaje tako bolj kot ljudsko izročilo prikazujejo že podobo reinterpretacije znotraj folklornih skupin. Prispevek tako odpira vprašanja razmerja med dokumentiranjem, raziskovanjem in predstavljanjem plesa ter premisleka o tem, kako je serija televizijskih oddaj prispevala k narativom o slovenskem ljudskem plesu.

Doc. dr. Rebeka Kunej je raziskovalka na Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU. Njeno raziskovalno delo je usmerjeno v etnokoreologijo, zlasti v raziskovanje plesne kulture, folklornih skupin in festivalov, procesov dediščinjenja ter sodobnih praks etnoidentitetnih plesov. Posebej jo zanima umeščenost plesnih praks v širše družbene, kulturne in politične kontekste, pa tudi kako ples in gibalne prakse soustvarjajo sodobni družbeni prostor. Je predavateljica na Podiplomski šoli ZRC SAZU, glavna urednica znanstvene revije Traditiones, in avtorica dveh monografij in več znanstvenih člankov in razprav. V Sodelovanju s Thereso Jill Buckland je uredila monografijo Sustaining traditional dance as intangible cultural heritage

Irena Miholić
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
irena@ief.hr

Melografska i znanstvena ostavština Vinka Žganca: između arhiva i glazbene prakse

Na temelju recentnih istraživanja bogate ostavštine Vinka Žganca u izlaganju ću sažeto predstaviti njegov melografski i znanstveni rad, s posebnim naglaskom na širinu njegovih interesa, opseg prikupljenoga gradiva te načine njegove pohrane i obrade. Uvidom u nekoliko arhivskih zbirki nastojat ću objediniti i identificirati postojeće Žgančeve melografske zapise te ih povezati s njegovim znanstvenim i popularnim radovima. Posebnu ću pozornost posvetiti odnosu između rukopisne ostavštine i objavljenih tekstova kako bi se prikazala slojevitost njegova djelovanja i razvoj njegova znanstvenog promišljanja. U izlaganju ću istaknuti i Vinka Žganca kao znanstvenika, kulturnoga djelatnika i pokretača brojnih inicijativa koje su obilježile razvoj hrvatske etnomuzikologije i folkloristike. Analizom različitih izvora pokušat ću rekonstruirati tematski i metodološki okvir njegova rada, kao i teme kojima se kontinuirano bavio. Posebno ću razmotriti njegovo djelovanje u kontekstu očuvanja i oblikovanja identiteta međimurske tradicijske glazbe. U završnom dijelu izlaganja skicirat ću odjeke Žgančeva rada u kasnijem njegovanju međimurske *popevke*, od tradicijskih izvedbenih praksi do suvremenih reinterpretacija. Time će se nastojati pokazati kako Žgančeva ostavština nadilazi okvir arhivskoga i znanstvenoga rada te ostaje važnim dijelom suvremenih kulturnih i glazbenih procesa.

Dr. sc. Irena Miholić diplomirala je na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, magistrirala te stekla zvanje doktorice znanosti u polju etnologije i kulturne antropologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 2001. godine zaposlena je u Institutu za etnologiju i folkloristiku. Dobitnica je nekoliko godišnjih nagrada HED-a (2009. za popularizaciju struke i 2019. za zaštitu kulturne baštine). Predsjednica je Nacionalnog odbora ICTMD-a. Trenutačno vodi projekt Tradicijska kultura u digitalnom okružju: razvoj Referentnog centra za nematerijalnu kulturu (TKuDOR, 2024. – 2027.). Teme njezinih znanstvenoistraživačkih interesa i publikacija obuhvaćaju hrvatsku tradicijsku i popularnu glazbu, tradicijska glazbala i sastave, tehnologiju u glazbi, nematerijalnu kulturu te digitalnu humanistiku.

Marjeta Pisk
ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut, Ljubljana
marjeta.pisk@zrc-sazu.si

Glasba, skupnost in dediščina: participativne razsežnosti Škofjeloškega pasijona

Glasba je v Škofjeloškem pasijonu vse od ponovnih uprizoritev pomemben, čeprav pogosto manj izpostavljen element uprizoritvene tradicije. Ker se iz časa nastanka Romualdovega pasijona niso ohranili notni zapisi, njegove glasbene podobe ni mogoče z gotovostjo rekonstruirati. Ob ponovni obuditvi uprizarjanja leta 1999 je bilo zato treba glasbeno plast na novo zasnovati. Sodobna glasbena podoba Škofjeloškega pasijona je tako rezultat prepleta historične imaginacije, religiozne simbolike in sodobnih izvedbenih potreb. Letošnja uprizoritev Škofjeloškega pasijona je nakazala pomemben premik v razumevanju vloge glasbe znotraj pasijonske dediščinske prakse. Razširjena vloga petja ni omogočila le vključevanja širšega kroga sodelujočih, temveč je soustvarjala tudi intenzivno zvočnost dogodka. Ta je delovala kot pomemben afektivni in performativni element uprizoritve, ki je usmerjal recepcijo pasijonske pripovedi ter vplival na načine njenega doživljanja. Glasba je s svojo zmožnostjo vzbujanja čustvenih odzivov in spodbujanja kolektivne imaginacije omogočala oblikovanje globljega, utelesenega izkustva dediščinskega dogodka. V tem smislu ni delovala zgolj kot spremljava vizualnim in narativnim elementom uprizoritve, temveč kot medij, skozi katerega so se simbolni, religiozni in skupnostni pomeni pasijona vzpostavljali in izkušali na afektivni ravni. Glasba je tako prispevala k oblikovanju skupnostne izkušnje in občutka communitas (Turner), pri čemer je postajala meja med izvajalci in opazovalci manj izrazita, dediščina pa ne le predstavljena, temveč tudi neposredno čutena, doživeta in soustvarjana. V referatu bom zato analizirala, kako je okrepljena vloga glasbe vplivala na doživljanje in participacijo udeležencev ter v kolikšni meri lahko glasbo razumemo kot mehanizem vzpostavljanja skupnosti. V tem okviru se bom spraševala, ali je prav večja vloga petja eden izmed razlogov, da so sodelujoči in obiskovalci letošnjo uprizoritev pogosto opisovali kot posebej nagovarjajočo in doživljajsko intenzivno.

Doc. dr. Marjeta Pisk je znanstvena sodelavka na Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU ter koordinatorica modula Dediščine in dediščinski procesi v kritični perspektivi na Podiplomski šoli ZRC SAZU. V svojih raziskavah prepleta spregledane folklorne pojave in dediščinske procese, posebej na obrobjih. Je urednica knjižne zbirke Folkloristika pri Založbi ZRC in sourednica spletne platforme Heriskop.

Marijeta Rajković Iveta
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mrajkovi@ffzg.unizg.hr

Lidija Bajuk
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
lidija@ief.hr

Glazba i ples ponad granica Hrvatske i Slovenije: međuetničke interakcije i dinamika promjena

Multilokalno terensko istraživanje hrvatskih zajednica u različitim gradovima i mjestima u Sloveniji (Lendavi, Ljubljani, Novom Mestu, Metliki, Velenju) pokazuje da glazba (tamburaška), pjesma (klapska pisma i međimurska popevka) te folklorni amaterizam (ples) imaju važnu ulogu u koheziji iseljeničkih i autohtonih (manjinskih) zajednica, kao i u promociji lokalnih i regionalnih identiteta pod okriljem nacionalnog identiteta. Iako je analizom medijskog sadržaja i portala udruga na prvi pogled razvidan kontinuitet u očuvanju „izvornih" tradicija, dubinska kvalitativna istraživanja spomenutih praksi pokazuju njihovu transformaciju, dinamiku i heterogenost. Višedesetljetne migracije iz Hrvatske u Sloveniju imale su brojne uzroke. Dolaskom novih migranata mijenjaju se sastavi hrvatskih društava, a glazbeni repertoari i sadržaji folklornog amaterizma u stalnoj su mijeni te se prilagođavaju mjestima i prigodama izvedaba. Nadalje, etnografska građa pokazuje brojne međuetničke interakcije (npr. sudjelovanje brojnih Slovenaca i migranata iz prostora bivše Jugoslavije u glazbenim, pjevačkim i folklornim grupama), kao i dinamiku uvjetovanu promjenama državnih granica – od suživota u Austro-Ugarskoj Monarhiji i Jugoslaviji, do stvaranja novih država, Europske unije i Schengenskog prostora. Građa analizirana kroz teorijsko sjecište studija granica, kultura granica, transnacionalnih teorija te migracijskih i identitetskih studija pokazuje da pojedina hrvatska i slovenska društva imaju istog voditelja, da migranti iz Međimurja, Prekmurja i Žumberka svaki tjedan prelaze državne granice između Slovenije, u kojoj žive, i Hrvatske, iz koje potječu, te da za potrebe glazbenih i plesnih proba i scenskih nastupa stvaraju transnacionalne prostore i polja. Ove prakse predstavljaju važna polja kulturne proizvodnje, prijenosa značenja i društvene interakcije. Istraživanje pokazuje da se glazba i ples na pograničnim prostorima, obilježenima brojnim promjenama državnih granica i migracijama stanovništva, moraju promatrati ponad metodološkog nacionalizma. U izlaganju će se prikazati dio rezultata etnoloških i kulturnoantropoloških istraživanja provedenih od 2024. do 2026. godine u okviru dvaju jednogodišnjih znanstvenih projekata koje je financirao Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Prof. dr. sc. Marijeta Rajković Iveta redovita je profesorica na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Njezin znanstveni i nastavni interes usmjeren je na studije migracija (posebice suvremene migracije i integraciju

imigranata), Hrvate koji žive izvan Republike Hrvatske, manjinske zajednice, studije granica i historijsku antropologiju. Objavila je dvije autorske i dvije koautorske knjige, suuredila jedanaest izdanja te objavila šezdesetak znanstvenih i niz stručnih radova. Iz područja migracijskih, integracijskih i manjinskih studija usavršavala se na inozemnim sveučilištima. Za znanstveni i nastavni rad dobila je pet nagrada, od kojih su tri međunarodne.

Doc. dr. sc. Lidija Bajuk znanstvena je suradnica u Institutu za etnologiju i folkloristiku i naslovna docentica Sveučilišta u Zagrebu. Hrvatski tradicijski običaji i tradicijska glazba, međimurska baština, etnobotanika, etnoanimalistika, astroetnologija, slavenska mitologija i dokumentarni film područja su njezinih istraživanja. Objavila je znanstvenu knjigu Međimurska popevka te sedamdesetak znanstvenih i stručnih radova. Gostovala je na sveučilištima u Zadru, Waterloou, Beču, Varšavi, Poznanju i Bratislavi. Potakla je i koordinirala zaštitu Međimurske popeveke na nacionalnoj i svjetskoj te Ženskog kolendavanja na području župe Smokovljani u Dubrovačkom primorju na nacionalnoj razini. Dobitnica je petnaest nacionalnih umjetničkih nagrada te stručno–znanstvenih "Franjo Ksaver Kuhač" i "Milovan Gavazzi". Odlikovana je Zlatnom plaketom grada Čakovca i proglašena počasnom građankom Međimurske županije.

Mojca Ramšak
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo,
Laboratorij za dediščinsko znanost, Ljubljana
mojca.ramsak@guest.arnes.si

Olfaktorna imaginacija v besedilih Ansambla bratov Avsenik

Prispevek se posveča dotlej neraziskanemu vidiku narodnozabavne glasbe – olfaktornemu imaginariju v besedilih Ansambla bratov Avsenik. Z analizo izbranega korpusa besedil, ki so nastajala od leta 1953 dalje, prispevek identificira štiri temeljne olfaktorne kategorije: vonj alpske narave (cvetje, gorski zrak, travnik), vonj ljubezni in telesa (sublimiran prek metafor cvetja in svežine), vonj dela in kmečke vsakdanjosti ter vonj domovine. Besedila redko vsebujejo eksplicitne olfaktorne oznake, temveč vonj večinoma vežejo na vizualne dražljaje, ki jih občinstvo zapolni z lastnim olfaktornim spominom. Glasba, beseda in kulturna identifikacija skupaj aktivirajo vonj, ki v besedilu ni navzoč neposredno, a je globoko vsajen v telo in spomin poslušalca. Olfaktorna imaginacija v narodnozabavni glasbi tako deluje kot strategija ukoreninjenja v prostor in skupnost, orodje nostalgije in hrepenenja ter mehanizem reprodukcije alpske kulturne identitete skozi čas. Prispevek pokaže, da senzorna antropologija – zlasti olfaktorna – nudi plodna izhodišča za analizo glasbenega repertoarja in njegove besedilne ravni: Avsenikova besedila niso le kulturni dokument o identiteti, ampak tudi senzorni arhiv, ki ohranja vonj časa in kraja.

Prof. dr. Mojca Ramšak je zaposlena na Univerzi v Ljubljani na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete ter v Laboratoriju za dediščinsko znanost Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo. Je avtorica 11 znanstvenih monografij; zadnje tri so posvečene vonju (Antropologija vonja, 2024; The Anthropology of Smell 2024; Olfaktorna muzeologija 2025). Trenutno vodi veliki temeljni projekt »Vonj in nesnovna kulturna dediščina«.

Sani Sardelić
Gradski muzej Korčula
sani.curator27@gmail.com

Tko glumi, a tko svira? Detalji transformacija plesnih tradicija otoka Korčule

Otok Korčula prepoznat je i u stručnoj javnosti i među posjetiteljima kao raspjevani i rasplesani otok. Samosvjesni Korčulani njeguju od predaka naslijeđenu glazbenu baštinu, dajući joj važno mjesto i u suvremenom životu. Glazba i ples, kao važan dio otočne svakodnevice, ispunjavaju zimska predvečerja zajedničkim probama brojnih društava i udruga, klapskih sastava, limenih glazbi, folklornih skupina, pa čak i zborova, dajući posebno obilježje društvenoj strukturi pojedinih zajednica svih naselja na otoku, a time i otoka u cjelini. Ljetna su razdoblja, međutim, vrijeme predstavljanja. Tradicija se transformira sukladno novim, ponajprije ekonomskim potrebama te je promatramo i razumijemo kao živu praksu prilagodbe. Istraživanjem provedenim za potrebe pripreme izložbe, prateći pojedinačni slučaj izvedbenih promjena na primjeru kumpanije, lančanog plesa s mačevima čije se inačice izvode u Žrnovu, Pupnatu, Čari, Smokvici, Blatu i Veloj Luci, a koji je kao zaštićeno nematerijalno kulturno dobro upisan na Listu zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske pod oznakom Z–4228, uočeno je da se na starim fotografijama kumpanije, sve do sredine 20. stoljeća, svirač mišnjica (*mišnjicar* ili *glumac*) i bubnjar (*tambrlo, tamburlo*) pojavljuju u svakodnevnoj odjeći, odnosno u civilu, što je u suprotnosti s današnjom izvedbenom praksom. Dubljim istraživanjem ove uočene i fotografijama dokumentirane promjene otvorio se uvid u dinamiku preoblikovanja društvene stvarnosti, promjene odnosa zajednice prema plesu kao društvenoj konvenciji te zamjenu mišnjica kao specifičnoga glazbala drugim, složenijim, ali i praktičnijim instrumentom većih izražajnih mogućnosti – harmonikom. Uz to, omogućeno je bolje razumijevanje potrebe nositelja kulturnog dobra za konstrukcijom običaja tijekom obnova kumpanija koje su se u korčulanskim naseljima nizale od sredine 20. do početka 21. stoljeća. Tako je svirač na mišnjicama – u prošlosti slobodan i jedini plaćeni izvođač, koji se lokalno naziva glumac – zamjenjujući svakodnevnu odjeću nošnjom kakvu nose ostali kumpanjoli, asimiliran u kumpaniju, čime je dodatno ojačan kolektivni identitet nositelja ovog jedinstvenog običaja.

Sani Sardelić kustosica je i viša kustosica pedagoginja Gradskog muzeja Korčula. U Gradskom muzeju Korčula zaposlena je od 2005. godine, gdje vodi Memorijalnu zbirku Petra Šegedina, Pomorsku, Etnografsku i Prirodoslovnu zbirku te stručnu muzejsku knjižnicu, a djeluje i kao muzejska pedagoginja. Diplomirala je komparativnu književnost i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a trenutačno je doktorandica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, na modulu MIKS – Mediteranska interdisciplinarna kulturološka istraživanja. Suautorica je muzeološke koncepcije novog stalnog postava Gradskog muzeja Korčula te autorica obrazloženja Odluke o zaštiti kulturnog dobra "Vela setemana u Korčuli", koje je 2025. godine upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, na Listu zaštićenih kulturnih dobara, pod brojem Z-7918. Autorica je i urednica knjige *Mediteranska prehrana – Korčula*, koju je 2025. godine objavilo Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske.

Anja Serec Hodžar
ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut, Ljubljana
anja.hodzar@zrc-sazu.si

Zbirateljsko delo Franca Kramarja in Franceta Marolta skozi prizmo rokopisnega gradiva v Arhivu Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU

Arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU hrani večje število raznovrstnih rokopisnih zbirk. Njihov skupni imenovalec so zapisi ljudskih pesmi, inštrumentalne glasbe in plesov. Osebne zapuščine vključujejo tudi druge podatke, vendar se v tem prispevku ne bomo navezovali na njih. Prispevek je osredinjen na primerjavo terenskega zbiranja Franca Kramarja in Franceta Marolta. Po življenjskem obdobju sta sodobnika, njuno zbirateljsko delo pa je bilo s profesionalnega vidika precej različno. Franc Kramar (1890–1959) je izhajal iz družine organistov in se je zbirateljskega dela intenzivno lotil na pobudo zbiralne akcije Odbora za nabiranje slovenskih narodnih pesmi, ki je potekala med letoma 1906 in 1914, in Kramar je bil zbiralec, ki je v to zbirko prispeval največ zapisov. Poklicna in življenjska pot ga je kasneje vodila drugam. France Marolt (1891–1951) je prav tako izhajal iz glasbene družine, zbirateljsko delo pa je začel opravljati predvsem v času, ko je prevzel takratni Folklorni institut (danes Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU), torej po letu 1934, in se je s tem delom ukvarjal do smrti. Primerjava obeh raziskovalcev je seveda zanimiva z različnih zornih kotov, ta prispevek pa izpostavlja posebno situacijo – Arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta hrani originalne rokopisne zapise, ki so nastali na terenu in prepise teh zapisov, ki so bili s strani obeh zapisovalcev namenjeni hrambi v zbirkah in nadaljnji objavi. Zato imamo priložnost videti celotno pot gradiva: od surovih terenskih zapisov, prek prepisov, do urejenega gradiva v zbirkah arhiva inštituta. To nam omogoča, da razberemo: metodologijo terenskega dela; osebne preference pri izboru gradiva, ki je ovrednoteno za uvrstitev za institucionalno hrambo; vpliv obojega na današnjo percepcijo zbirk ljudskih pesmi, ki jih dojemamo kot slovenske ljudske pesmi in hkrati nacionalno dediščino. Sam način zbiranja in hranjenja gradiva je aktualen še danes, ko je v ospredju uveljavljanje načel odprte znanosti in hranjenja raziskovalnih podatkov.

Mag. Anja Serec Hodžar je etnologinja in kulturna antropologinja, ki se na strokovnem področju pretežno posveča vprašanjem ohranjanja in hranjenja dediščine v arhivih. Ukvarjala se je tudi s trženjem dediščine in aplikativno etnologijo, vaškimi grbi v Prlekiji in opravila nekaj manjših raziskav materialne kulture. V zadnjem času je njeno osrednje delo digitalizacija arhivskega gradiva in omogočanje dostopnosti do digitalne dediščine širši javnosti ter materialne dediščine uporabnikom Arhiva Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU. Sodeluje pri prenosu znanstvenoraziskovalnih spoznanj širši javnosti prek vzpostavitve spletnih aplikacij in soustvarjanja razstav.

Urša Šivic
ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut, Ljubljana
ursa.sivic@zrc-sazu.si

Kanonizacija folklornega gradiva v delu Franceta Marolta

Znanstveno in umetniško delo Franceta Marolta (1891–1951), ki ga med drugimi naslavljajo tudi tokratne Vzporednice, je paradigmatski primer dediščinjenja na različnih področjih kulture: glasbe, plesa, ritualov, narečij idr. Čeprav je imel razmeroma skromno formalno glasbeno izobrazbo, je Marolt svojo življenjsko energijo usmeril v glasbeno-umetniško in raziskovalno delovanje, pri čemer teh dveh razsežnosti pri njem ni mogoče ločevati: ko je npr. z Akademskim zborom izvajal priredbe ljudskih pesmi, jih ni predstavljal zgolj kot koncertno delo, temveč tudi z namenom oblikovanja kulturnih in političnih vrednot.

V medvojnem obdobju je Marolt pridobil ugled vidnega zborovskega dirigenta in spoštovanega raziskovalca, še posebno z ustanovitvijo Folklornega instituta Glasbene matice. Po drugi svetovni vojni je prevzel številne funkcije, ki so mu omogočile še intenzivnejše posredovanje znanstvenih in kulturnopolitičnih pogledov strokovni in širši javnosti: z zborovskimi priredbami, koncerti, razpravami in članki, radijskimi oddajami, festivali, univerzitetnimi predavanji, članstvom v strokovnih komisijah, programskih konceptih inštitucij idr. Prispevek bo Maroltovo delovanje obravnaval skozi proces kanonizacije in dediščinjenja folklornega gradiva: od zbiranja in dokumentiranja folklornega gradiva, njegove selekcije, vse do njegove obdelave in javne reprezentacije.

Na primeru izbranih folklornih enot iz Maroltovega opusa bo prikazano, kako je konstruiral tisto slovensko glasbeno dediščino, ki jo je razumel kot avtentično. Posebna pozornost bo namenjena teoretskim izhodiščem, ki so usmerjala Maroltovo delo v potrjevanju nacionalnega in avtentičnega ter k zavračanju vplivov, ki jih je razumel kot tuje ali škodljive. France Marolt ni zanimiv le kot primer akterja kanoniziranja in dediščinjenja, temveč tudi zaradi dolgoročnega vpliva na sodobne predstave o še danes veljavnih emblematičnih glasbenih in drugih primerih folklorne dediščine, njenega vrednotenja in načinih njenega predstavljanja.

Dr. Urša Šivic je višja znanstvena sodelavka na Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU. Leta 2006 je doktorirala z disertacijo o priredbah ljudskih pesmi v sodobni slovenski popularni glasbi, medtem ko se raziskovalno posveča predvsem slovenski vokalni glasbi, njenim teoretskim zakonitostim in vplivom sodobnih glasbenih slogov nanjo. Terensko raziskovanje usmerja v snemanje šeg, povezanih z glasbo, ter opazuje njihove različice in transformacije. Med letoma 2022 in 2025 je vodila aplikativni raziskovalni projekt Digitalizacija zapuščine Franceta Marolta ter razumevanje njegovega znanstvenega in umetniškega dela.

Krunoslav Šokac
Škola za klasični balet Zagreb, Odjel za narodne plesove
kruno.sokac@gmail.com

Mirko Ramovš, Ansambl LADO i *rezijanski* plesi

Mirko (Bogomir) Ramovš (5. listopada 1935. – 19. svibnja 2023.), istaknuti i nagrađivani slovenski etnokoreolog, koreograf i folklorist, autor brojnih stručnih i znanstvenih radova te utemeljitelj slovenske etnokoreologije, cijeli je svoj život i radni vijek, kao zaposlenik Slovenskog etnografskog instituta, predavač na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani te umjetnički voditelj Akademske folklorne skupine 'France Marolt', posvetio istraživanju slovenskih narodnih plesova, njihovoj scenskoj primjeni i interpretaciji. Godine 1976. Mirko Ramovš u Ansamblu narodnih plesova i pjesama Hrvatske LADO postavlja koreografiju 'Pod goro to Kaninovo – rezijanski plesi', koja prikazuje arhaične i jedinstvene plesove i napjeve iz Rezije – doline na talijanskoj strani planine Kanin, u kojoj živi slovenska manjina. Za glazbenu obradu u Ladovoj izvedbi bio je zadužen Julijan Strajnar. Iznimno popularnu i upečatljivu Ramovševu koreografiju LADO je prestao izvoditi krajem 1980-ih godina. Nakon više od tri desetljeća stanke koreografija je obnovljena 2023. godine i ponovno uvrštena na repertoar Ansambla u sklopu posebnog programa 'Ladom po svijetu'. Obnova ove koreografije predstavlja poticajan primjer revitalizacije slovenske plesne baštine unutar hrvatskoga nacionalnog folklornog ansambla u suvremenom izvedbenom kontekstu. Polazeći od ovog primjera, otvara se pitanje postoje li slični primjeri revitalizacije hrvatske tradicijske plesne i glazbene baštine na slovenskoj folklornoj sceni, kao i šira pitanja oblikovanja repertoara, uloga folklornih ansambala u interpretaciji baštine te kulturnih dodira između Hrvatske i Slovenije. Otvara se i mogućnost provođenja istraživanja među sudionicima (izvođačima), kao i među širom i stručnom javnošću, s ciljem ispitivanja značenja ovakvih projekata te stavova i odnosa prema njima. Folklorni ansambli pritom se dodatno afirmiraju kao važni nositelji oblikovanja i jačanja kulturnih veza te promicanja međukulturne razmjene.

Krunoslav Šokac diplomirao je etnologiju i povijest na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1997. godine zaposlen je u Ansamblu LADO. Od 2016. do 2017. godine bio je umjetnički direktor Folklornog ansambla Linđo iz Dubrovnika, a od 2017. godine radi u Školi za klasični balet (Odjel za narodne plesove). Od 2020. do 2024. godine obnašao je dužnost umjetničkog direktora Ansambla LADO. Voditelj je i suradnik brojnih amaterskih folklornih skupina. Bavi se terenskim istraživanjem tradicijske kulturne baštine, osobito na području Baranje, Slavonije, Bačke i Srijema. Nosač zvuka Ansambla LADO *O, Isuse daj mi suze*, čiji je autor, osvojio je 2013. nagradu Porin za najbolji album duhovne glazbe. Urednik je izdanja i idejni začetnik nosača zvuka *Veliko je sad veselje – hrvatske uskrsne pučke popijevke*, dobitnika Porina za najbolji album folklorne glazbe 2021. godine. Autor je više stručnih radova te brojnih koreografija.

Kristina Štebih
Centar za kulturu Čakovec
kristinastebih@gmail.com

Tomislav Cvrtila
Učiteljski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
tomislav.cvrtila@ufzg.hr

Dejan Buvač
Zajednice kulturno umjetničkih udruga Međimurske županije
dejan.buvac@gmail.com

Zlatni cinkuš: glazbena predstava u sinergiji međimurske i židovske glazbe i tradicije

Gradska zajednica kulture Čakovec okuplja dvadesetak vrlo aktivnih udruga koje ostvaruju zapažene rezultate na području glazbe, folklora i kazališnog amaterizma. Udruge redom vode stručnjaci ili iskusni entuzijasti, prepoznatljivi na hrvatskoj karti kulturnog amaterizma, a logično je da na malom geografskom području poput Međimurja udruge često surađuju na manjim projektima. Ipak, prije nekoliko godina u Gradskoj zajednici kulture Čakovec rodila se ideja o većem zajedničkom projektu koji je povezao šest udruga, uz pridružene pojedince iz nekoliko udruga s područja Međimurja te profesionalce, glazbene soliste i glumce. Spomenuta suradnja rezultirala je glazbenom predstavom naslovljenom Zlatni cinkuš, u čijem je nastajanju i premijernoj izvedbi sudjelovalo devedeset i troje ljudi, dok je nakon sedam izvedbi predstava okupila

ukupno 130 sudionika. Radnja predstave obuhvaća dva vremenska razdoblja iz bogate povijesti grada Čakovca i njegove okolice: međuratno razdoblje, u kojemu je fokus na židovskom stanovništvu, glazbi i tradiciji, te šezdesete godine dvadesetog stoljeća, u kojima se tematiziraju međimurska tradicija i glazba. Autorica teksta Kristina Štebih istražila je život židovske zajednice u Čakovcu u razdoblju između dvaju svjetskih ratova, dok je autor glazbe Tomislav Cvrtila spojio međimursku i židovsku glazbenu baštinu. Osim aranžiranja poznatih međimurskih popevki, u predstavi je dirigirao izvedbama novih autorskih skladbi inspiriranih dvjema kulturama.

Osim glumačkih i glazbenih, vokalnih i instrumentalnih izvedbi, u predstavi je zastupljen i ples, i to folklorni i suvremeni. Redatelj predstave Dejan Buvač preuzeo je i velik dio organizacijskog posla, pa nam je namjera na ovom skupu govoriti o samom nastajanju projekta, njegovoj brojnosti, zahtjevnosti i organizacijskim izazovima, o terenskom istraživačkom radu za potrebe nastanka teksta te o skladanju glazbe i sinergiji međimurske i židovske tradicijske glazbe na istom lokalitetu.

Kristina Štebih radi kao koordinatorica amaterskog kulturnog stvaralaštva u Centru za kulturu Čakovec. Objavila je dvije zbirke pjesama te zbirku dramskih tekstova. Kazališna družina „Štolcer“, čija je osnivačica i članica, izvela je petnaestak njezinih predstava. Većina predstava nagrađena je na domaćim i inozemnim festivalima kazališnih amatera. Surađuje i s profesionalnim te profesionalno vođenim kazalištima. Za nekoliko dramskih tekstova i glumačkih izvedbi nagrađena je nagradama Hrvatskog sabora kulture te nagradama na inozemnim festivalima neprofesionalnih kazališta. Autorica je i nekoliko scenskih prikaza izvedenih povodom značajnih obljetnica iz povijesti Međimurja, a radila je i na scenarijima za filmove i glazbene spotove. Članica je čakovečkog ogranka Matice hrvatske te članica uredništva biblioteke „Insula” Grada Čakovca.

Tomislav Cvrtila diplomirao je glazbenu pedagogiju na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Radio je u Glazbenoj školi Fortunat Pintarić u Koprivnici i Glazbenoj školi u Varaždinu, gdje je kao dirigent dječjih zborova ostvario zapažene uspjehe na domaćim i međunarodnim natjecanjima. Od 2017. godine vodi Županijski tamburaški orkestar “Stjepan Bujan Stipić” iz Čakovca, s kojim osvaja brojne nagrade na svjetskim glazbenim festivalima. Od 2018. godine zaposlen je na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Odsjeku u Čakovcu, a trenutačno je na doktorskom studiju iz područja glazbene pedagogije.

Dejan Buvač voditelj je nekoliko kazališnih družina u Međimurju. Bio je predsjednik Gradske zajednice kulture Čakovec, a od 2005. godine predsjednik je Zajednice HKUU MŽ te od 2008. godine predsjednik Upravnog odbora Hrvatskog sabora kulture, krovne organizacije hrvatskog amaterizma. U kazališnoj djelatnosti ostvario je zapažene rezultate, a više je puta nagrađivan za uspješne uloge i režije predstava. Obnašao je dužnost predsjednika Kulturnog vijeća Međimurske županije i Kulturnog vijeća Grada Čakovca. Za svoj doprinos kulturi nagrađivan je najvišim priznanjima Grada Čakovca i Međimurske županije, a 2023. godine predsjednik Republike Hrvatske odlikovao ga je Redom hrvatskog pletera za iznimna postignuća u kulturi i očuvanju kulturne baštine Međimurja.

Anja Verderber
ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut, Ljubljana
anja.verderber@zrc-sazu.si

Polka med salonskim, ljudskim, narodnim in popularnim: klasifikacije in spreminjanje plesnega kanona

Prispevek izhaja iz teoretsko-metodoloških vprašanj etnokoreologije, zlasti iz problematike razumevanja, interpretiranja in vrednotenja virov o plesni kulturi. Na odločitve o tem, kateri plesi so bili v določenem obdobju prepoznani kot raziskovalno pomembni, so vplivala različna subjektivna, ideološka, nacionalna, časovna in geografska merila. V slovenski etnokoreološki tradiciji je zato mogoče prepoznati tudi primere selektivnega odbiranja in interpretiranja plesnega gradiva, povezanih z vprašanji avtentičnosti, starosti, lokalne posebnosti in »ljudskosti« plesov.

Na tej podlagi bo polka obravnavana kot primer plesa, ki se skozi svojo skoraj dvestoletno zgodovino izmika enoznačni klasifikaciji. V različnih obdobjih in kontekstih je bila predstavljena kot salonski, modni, popularni, narodni, ljudski, stari ali »navadni« ples. Tudi danes hkrati nastopa kot element dediščine, kot odrski ples v programih folklornih skupin in kot popularni ples sodobnih javnih ter zasebnih zabav. Osrednje vprašanje prispevka je, kako so različni zgodovinski, družbeni in ideološki konteksti vplivali na razvrščanje polke v posamezne plesne kategorije ter kako so te kategorije povratno vplivale na njeno dokumentiranje, raziskovalno vidnost in vrednotenje. Referat bo izhajal iz različnih plesnih virov, med njimi iz gradiva zbiralne akcije Odbora za nabiranje narodnih pesmi, zapisov raziskovalcev, časopisnih virov z začetka 20. stoletja, objavljenih plesnih zbirk in drugih primerov. Posebna pozornost bo namenjena primerom, v katerih je bila polka zaradi svoje popularnosti, razširjenosti ali domnevno premajhne lokalne posebnosti vključena le obrobno ali izpuščena iz podrobnejših opisov. Ob tem bo upoštevano tudi vprašanje folklorizmov, saj se razvrščanje polke ni odražalo le v terenskih popisih, temveč tudi v oblikovanju regionalnih in nacionalnih plesnih kanonov ter pozneje v odrskih predstavitvah folklornih skupin. Prispevek bo polko obravnaval kot primer plesa, skozi katerega se razkriva razmerje med raziskovalnimi merili, plesno klasifikacijo, dokumentiranjem in vrednostnim označevanjem plesne prakse.

Anja Verderber je mlada raziskovalka na Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU ter doktorska študentka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V doktorski disertaciji Polka v Sloveniji med politizacijo, popularizacijo in prakso raziskuje ples v kontekstu družbenih in kulturnih sprememb. Raziskovalno se ukvarja s plesno kulturo Slovencev, predvsem s polko, fenomenom veselic in narodnozabavne glasbe ter odrskimi reprezentacijami plesa.

Sebastjan Weber in Urška Repar
Muzej novejše zgodovine Celje
sebastjan.weber@mnzc.si
urska.repar@mnzc.si

Od veselice do muzeja: dokumentiranje in reprezentacija narodnozabavne glasbe za muzejsko razstavo

Referat bo obravnaval načine dokumentiranja, raziskovanja in predstavljanja narodnozabavne glasbe kot žive glasbene in plesne prakse v Sloveniji. Avtorja bova izhajala iz vprašanja, kako prevesti izkušnjo glasbe, ki se primarno dogaja v performativnem in družbenem kontekstu (veselice, koncerti, festivali), v muzejski kontekst. Posebna pozornost bo namenjena metodološkim izzivom terenskega dela, uporabi avdiovizualnih virov ter vlogi raziskovalca kot posrednika med prakso in njeno reprezentacijo. Na primeru priprave razstave o narodnozabavni glasbi sva avtorja preučevala in analizirala različne tipe gradiva: arhivske posnetke, fotografije, glasbene nosilce, besedila pesmi ter pričevanja glasbenikov in drugih akterjev. Razstava bo združevala dokumentarno in doživljajsko raven, pri čemer zvočne kulise, projekcije in interaktivni elementi poskušajo poustvariti atmosfero in vlogo narodnozabavne glasbe znotraj popularne kulture. Narodnozabavna glasba se v tem procesu ne kaže le kot predmet raziskovanja, temveč kot dinamičen kulturni fenomen, ki skozi različne načine predstavitve soustvarja nove pomene, identitete, vloge in razmisleke.

Sebastjan Weber je univerzitetni diplomirani etnolog in kulturni antropolog ter muzejski svetovalec v Muzeju novejše zgodovine Celje. Pri svojem delu se ukvarja z vprašanji dediščine, spomina in zgodb ljudi, ki jih muzeji varujejo, ohranjajo in interpretirajo skozi sodobne muzejske prakse. V raziskovalnem in razstavnem delu se osredotoča predvsem na popularno kulturo, šport, ekologijo ter različne lokalne družbene fenomene, pri čemer ga zanimajo tudi izzivi vsakdanjega dela v muzeju in vloga muzeja v lokalni skupnosti ter v sodobni družbi.

Urška Repar je etnologinja in kulturna antropologinja, zaposlena kot višja kustosinja v Muzeju novejše zgodovine Celje. Ukvarja se s področji urbanega življenja in popularne kulture, trajnostnimi pristopi v kuriranju razstav ter vprašanji ženskega zgodovinjenja in predstavljanja ženskih zgodb v muzejih. Skrbi za več muzejskih zbirk, pripravlja občasne razstave na različne teme ter objavlja strokovne in znanstvene članke. Sodelovala je v mednarodnem projektu na temo odpadkov Throwaway. Leta 2023 je za razstavni projekt Stran pa ne bomo metal': O pogubnih navadah in boljših praksah prejela nagrado ICOM Slovenija.

Marko Zubak
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
markozubak@hotmail.com

Grad pleše: dokumentiranje zagrebačkih klupskih prostora socijalizma

Kakav je bio klupski život socijalističkog Zagreba? Gdje su se nalazili gradski prostori namijenjeni kolektivnom uživanju u popularnoj glazbi, redovito popraćenom društvenim plesom? Unutar kojih su institucionalnih okvira nastajali? Tko ih je posjećivao i kakva se glazba tamo slušala? Naposljetku, kako su se svi ovi aspekti mijenjali tijekom četiri desetljeća socijalizma, od prvotnih plesnjaka preko omladinskih klubova do pojave diskoteka i završne supkulturne diferencijacije? Detaljne odgovore na ova pitanja nećemo pronaći u sačuvanoj arhivskoj građi nadležnih institucija koje, zbog manjka onodobne svijesti o kulturnom značaju ovakvih prostora, najčešće nisu dokumentirale svoje klupske aktivnosti. Želimo li rekonstruirati promjene u klupskim trendovima, ritualima i profilu publike, potrebno je stoga gledati drugdje, prije svega u onodobne medije. Moje se izlaganje bavi medijskom dokumentacijom bogatog klupskog života socijalističkog Zagreba, različitim vrstama sačuvanih zapisa koji istraživaču mogu pomoći u ocrtavanju kartografije i tipologije zagrebačkih klubova. Kao ključni izvor u tom se smislu ističu novinski tekstovi o klubovima, u širokom rasponu od dnevno-političkog tiska i studentskih glasila do specijaliziranih glazbenih časopisa i društveno-kulturnih tjednika. Od pomoći su, premda manje prisutni i fragmentarnije sačuvani, i drugi vizualni zapisi, poput filmova, televizijskih emisija, plakata i fotografija. Cilj izlaganja, međutim, nije puko nabrajanje ovih medija, koji nipošto nisu bili neutralni, jednodimenzionalni posrednici informacija. Naprotiv, naglasak je na detektiranju različitih kanala i širih tematskih cjelina kroz koje su klubovi izvorno medijski opisivani. Svaki je od spomenutih medija, naime, razvio svoj vlastiti način, svojevrsni „žanr", kroz koji je plasirao relevantne informacije o klubovima: od kratke najave subotnjeg plesa i servisnih informacija iz gradske rubrike, preko senzacionalističkih fotoreportaža i

glazbene rock-kritike. Bogat glazbeno-klupski život socijalističkog Zagreba našao je tako svoj adekvatni odraz u složenoj medijskoj slici za koju su podjednako relevantni sociološka analiza omladinske delinkvencije, ogled o modi, društveno-politički uvodnik o rastućem socijalnom raslojavanju, kao i tjedni pregled kulturnih zbivanja.

Dr. sc. Marko Zubak završio je studij povijesti i filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a magistrirao i doktorirao na Central European University u Budimpešti. Zaposlen je na Odjelu za suvremenu povijest Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu, gdje se bavi popularnom kulturom socijalističkog razdoblja. Objavio je monografiju *The Yugoslav Youth Press (1968–1980): Student Movements, Youth Subcultures and Alternative Communist Media* (Srednja Europa, 2018) te je, s Florom Pitrolo, uredio zbornik *Global Dance Cultures in the 1970s and 1980s: Disco Heterotopias* (Palgrave Macmillan, 2022). Autor je izložbi „Omladinski tisak kao underground press: 1968–1972" i „Ostati živ: socijalistička disko kultura", koje su postavljene u Zagrebu, Rijeci, Puli, Beogradu i Beču. Sudjelovao je na brojnim znanstvenim skupovima te objavljivao članke u znanstvenim časopisima i zbornicima. Predavao je na Hrvatskim studijima u Zagrebu, Central European University u Budimpešti i Institutu za kulturnu analizu Alpen-Adria-Universität u Klagenfurtu.

Organizatori

MUZEJ MEĐIMURJA ČAKOVEC

hrvatsko etnološko društvo
croatian ethnological society

SLOVENSKO Etnološko DRUŠTVO

Financijski podupiru

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih

Skup su podržali

Mamas and Tapas

TURISTIČKA ZAJEDNICA OPĆINE ŠTRIGOVA
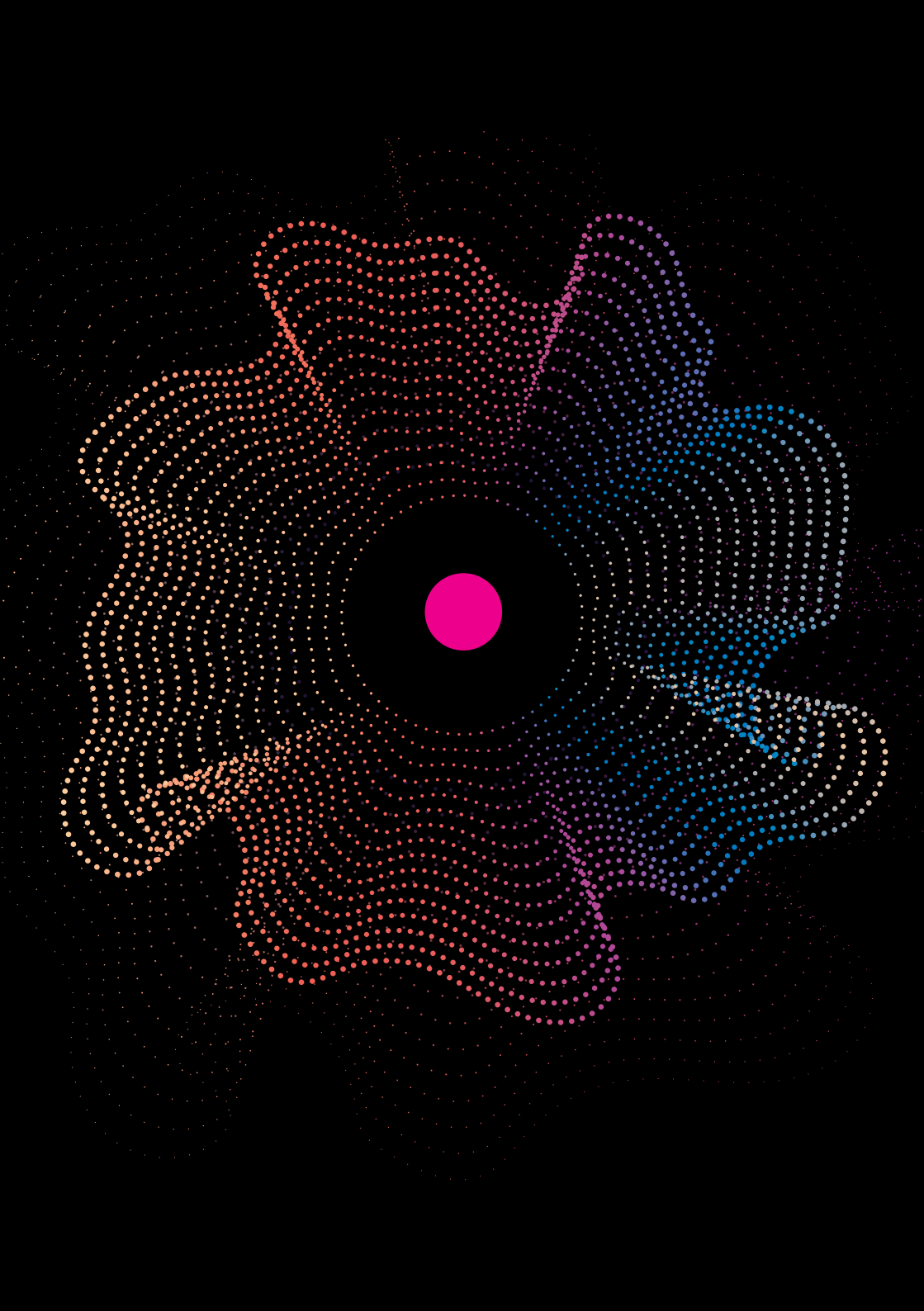
CIMPER SPOMEN DOM RUDARSTVA